

ปัญหาการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน*
THE PROBLEM OF REVOKING THE RIGHT TO STAND FOR ELECTION
AND THE RIGHT TO HOLD A POLITICAL POSITION: A CASES STUDY
OF OFFENSES RELATE TO SUBMIT A DECLARATION FORM OF ASSETS
AND LIABILITIES

อภิชัย พาบ

Apichai Phabu

บัณฑิต ขวಾಯธา

Bandit Khwayota

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย.

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Apichai.ph@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของไทย และบทลงโทษของกฎหมายต่างประเทศในความผิดฐานดังกล่าว เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และเสนอแนวทางการลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองในคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมายไทย ให้เป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยและเพื่อความเป็นธรรมต่อผู้ถูกบังคับใช้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ และเอกสารวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าพนักงานของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นมาตรการของรัฐเพื่อป้องปรามการทุจริตผ่านการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ยื่น ความผิดฐานไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินหรือยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ จึงเป็นความผิด เพราะมีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นความผิด การลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต จึงเป็นการขัดต่อหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ไม่ได้สัดส่วนกับความผิดตามหลักความได้สัดส่วน และไม่ปฏิบัติตามหลักว่าด้วยความจำเป็น และกฎหมายการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ไม่ปรากฏว่ามีบทลงโทษให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรง

* Received: 12 November 2024; Revised: 29 December 2024; Accepted: 31 December 2024

ตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ผู้วิจัยจึงเสนอให้แก้ไขกฎหมายโดยยกเลิกโทษเพิกถอนสิทธิดังกล่าวตลอดชีวิต และให้มีการกำหนดระยะเวลาในการลงโทษเพิกถอนสิทธิ

คำสำคัญ: การเพิกถอนสิทธิ, สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง, การดำรงตำแหน่งทางการเมือง, การยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

Abstract

This research article aims to study the legal problems of the penalty for revoking the right to stand for election and the right to hold a political position in the case of the offense related submitting declarations of assets and liabilities of Thailand and the penalty in foreign asset declaration cases, to conduct a comparative analysis and propose guidelines for the penalty for revoking the right to run for election and the right to hold a political position in asset declaration cases under Thai law, To comply with the fundamental rights and fairness to those subjects to law enforcement. This research is qualitative, and it studies books, articles, and academic documents from both domestic and foreign countries.

The study found that the requirement for politicians and civil servants to submit their assets and liabilities to the NACC is a government measure to prevent corruption by checking changes in the assets and liabilities of the submitters. Therefore, the offense of not submitting or submitting false assets and liabilities is considered an offense because the law stipulates it as an offense. The punishment of revoking the right to run for election and the right to hold a political position for life is a violation of political rights, as basic civil rights. It is not proportionate to the offense according to the principle of proportionality and does not comply with the principle of necessity. The asset declaration laws of Germany, France, and The United Kingdom do not appear to provide for the punishment of revoking the right to run for election and the right to hold a political position for life. Therefore, the researcher proposes to amend the law by abolishing the penalty of revoking such rights for life and specifying the period for the punishment of revoking such rights.

Keyword: Revoking the right, The right to stand for election, Holding political positions, Submit declarations of assets and liabilities

หลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย หลักความได้สัดส่วนและหลักความจำเป็นของมาตรการ รวมทั้งเปรียบเทียบแนวทางการลงโทษทางการเมืองในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของต่างประเทศ และเสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมาใช้ มีความเหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ต้องมีการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้บทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการลงโทษทางการเมืองในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของประเทศไทย เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้บทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของไทยให้เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยและเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อความเป็นธรรมต่อผู้ถูกบังคับใช้มาตรการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมและค้นคว้าข้อมูล ความรู้ แนวคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย สรุปผลการสัมมนา รายงานการประชุม ร่างกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาประมวล วิเคราะห์ เปรียบเทียบ หาข้อสรุปตามประเด็นที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในรูปแบบรายงานพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ตลอดจนสภาพบังคับทางกฎหมายทั้งของไทย เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากมาตรการลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ทำให้ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นมาตรการหนึ่งของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเป็นการตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐที่มุ่งไปที่ทรัพย์สิน เพราะทรัพย์สินนั้นอาจได้มาจากการใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะฉ้อฉลและการทุจริต จึงต้องอาศัยมาตรการ

ในทางควบคุมตรวจสอบ เพื่อให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานรัฐเป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และไม่กระทำการไปในทางใด ๆ ที่เป็นการทุจริตและประพฤติมิชอบ การตรวจสอบโดยมุ่งไปที่ทรัพย์สินและหนี้สินนี้ เป็นต้นทางในการดำเนินการไต่สวนหากพบว่าผู้ยื่นบัญชีมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยเจตนาของกฎหมายที่กำหนดให้ ต้องมีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มีดังนี้

(1) เพื่อสร้างความโปร่งใสให้ระบบการเมืองและราชการ ทั้งเป็นการส่งเสริมการมีคุณธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าพนักงานของรัฐให้เกิดขึ้น

(2) เพื่อป้องกันการทุจริตและคดโกงบุคคลเมื่อเข้าสู่ตำแหน่ง ไม่ให้ผู้ไม่สุจริตมีโอกาสใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการทุจริต

(3) เป็นมาตรการส่งเสริมการปราบปรามการทุจริต เพราะวัตถุประสงค์หลักของการทุจริตคือต้องการผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สิน (วรวิทย์ สุขบุญ, 2558)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้มีการกำหนดตำแหน่งที่ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไว้หลายตำแหน่งด้วยกัน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง ซึ่งผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้น นอกจากจะต้องรับโทษทางอาญาแล้ว ยังต้องรับโทษทางการเมืองด้วยได้แก่ ต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา และอาจถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ที่ร้ายแรงที่สุดคือการต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งส่งผลให้ผู้ถูกเพิกถอนไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ตลอดไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งเป็นบทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต เป็นบทลงโทษทางการเมืองเช่นเดียวกับที่ใช้ลงโทษกรณีมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เมื่อวิเคราะห์บทลงโทษดังกล่าวกับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย หลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษ และหลักความจำเป็นของมาตรการหรือวิธีการ ทำให้เห็นถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม กระทบต่อสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานของผู้ถูกลงโทษ ดังนี้

(1) วิเคราะห์กับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty of Freedom)

สิทธิและเสรีภาพเป็นอำนาจของบุคคลที่ใช้ยื่นต่อบุคคลด้วยกันและต่อรัฐ ในการที่จะกระทำสิ่งใด ๆ การแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยรัฐ จะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและกฎหมายนั้น ต้องผ่านความเห็นชอบของผู้แทนตามหลักการทางประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพนี้ ก่อให้เกิดสิทธิการเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันเป็นสิทธิพลเมือง ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองและรับรองโดย

กฎหมาย (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) เพื่อให้พลเมืองของรัฐได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนาของรัฐธรรมนูญ และการแสดงเจตจำนงทางการเมือง (อุดม รัฐอมฤต และคณะ, 2544) ดังนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าว การจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงต้องไม่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยไม่ก้าวล่วงถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิของประชาชนจนเกินสมควร กล่าวคือ จะต้องไม่ทำให้ประชาชนยากที่จะใช้สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นสิทธิพลเมืองอย่างหนึ่งได้ (ปัญญา ฅนอมรอด, 2550) ซึ่งการลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดไป เนื่องจากกระทำความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน โดยไม่มีกำหนดเวลาในการเพิกถอน หรือระยะเวลาการกลับคืนมาแห่งสิทธินั้น เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเกินสมควร โดยผลของการเพิกถอนสิทธิดังกล่าว ทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่สามารถใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง และไม่สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนได้อีกตลอดไป ผลร้ายที่สุดคือเป็นการกีดกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และย่อมทำให้บุคคลที่ถูกเพิกถอนสิทธิขาดความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองกับบุคคลอื่น เพราะถูกทำให้มีสิทธิน้อยกว่าผู้อื่น จึงเท่ากับเป็นการเพิกถอนสิทธิที่เป็นอำนาจของประชาชนโดยแท้ ขัดกับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty of Freedom) อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

(2) วิเคราะห์กับหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality)

หลักความได้สัดส่วนในการลงโทษทางอาญา มีความหมายว่า โทษอาญาที่ผู้กระทำความผิดได้รับ จะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำลง และสอดคล้องกับความน่าตำหนิของตัวผู้กระทำ ดังนั้น การลงโทษและการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ต้องรับโทษนั้น จะต้องได้สัดส่วนกัน ตามหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ (ภัสวรรณ อุซุงศ์อมร และอารีรัตน์ โกสิทธิ, 2557) เช่นเดียวกันกับการลงโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมือง หากนำแนวคิดเรื่องหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษทางอาญา มาพิจารณาโทษทางการเมืองที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ก็ต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดของตัวผู้กระทำเช่นกัน ซึ่งความผิดกรณีจิตใจไม่ยื่นบัญชีหรือจใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ เป็นความผิดเพราะมีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นความผิด (Mala Prohibita) เพื่อเป็นมาตรการป้องปรามไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าพนักงานของรัฐ ใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยการกระทำซึ่งเป็นฐานของความผิดดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลต่อชีวิตร่างกาย หรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ทั้งการไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สิน ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลร้ายต่อสังคมแต่อย่างใด การลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ย่อมส่งผลร้ายแรงต่อสิทธิพลเมือง และไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงแห่งความผิด หากเปรียบเทียบกับความผิดฐานทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นความผิดที่ส่งผลร้ายแรงต่อสังคมและประโยชน์สาธารณะ จึงมีอัตราโทษอาญาที่สูงกว่าความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินมาก การนำโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิตมาใช้กับ

ความผิดฐานทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ย่อมถือว่าเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการจำกัดไม่ให้ผู้ที่มีประวัติการทุจริตเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ แต่การนำโทษเพิกถอนสิทธิดังกล่าว มาใช้กับความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ย่อมไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษ (Principle of Proportionality) เพราะเป็นการจำกัดสิทธิที่รุนแรงเกินไป ด้วยเหตุที่ว่าความผิดฐานดังกล่าว มิได้มีพื้นฐานมาจากเจตนาทุจริต และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคม (วรรณียา อิงศ์สาธิต และคณะ, 2567) และหากพิจารณาประกอบหลักความจำเป็นของมาตรการ (Principle of Necessity) อันเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของหลักความได้สัดส่วนที่มีหลักสำคัญว่ามาตรการหรือกฎหมายที่รัฐเลือกมาบังคับใช้นั้น จะต้องกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับมาตรการอื่นที่สามารถนำมาใช้ได้ (ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์, 2561) กรณีดังกล่าว รัฐยังสามารถเลือกมาตรการอื่น ๆ มาใช้บังคับ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีดำเนินการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดได้ โดยไม่จำเป็นต้องลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปตลอดชีวิต เช่น การใช้บทลงโทษทางอาญาที่มีบัญญัติไว้อยู่แล้ว หรือหากตรวจสอบพบว่า บุคคลใดมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็มีเครื่องมือที่สามารถจัดการกับการกระทำนั้นได้อยู่แล้วสองอย่างด้วยกัน มาตรการแรกคือ หากพบว่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นหรือหนี้สินที่ลดลงผิดปกตินั้น ได้มาจากการกระทำความผิดฐานทุจริต ซึ่งอาศัยการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ กรณีนี้สามารถดำเนินการเอาผิดกับผู้นั้นในความผิดฐานทุจริตที่กำหนดเป็นโทษทางอาญาอยู่แล้วในหลาย ๆ ฐานความผิด และมาตรการที่สองคือ การร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่ชี้แจงที่มาโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้นั้น ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบบทลงโทษในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของต่างประเทศ พบว่า กฎหมายของสหพันธรัฐเยอรมัน มีบทลงโทษกรณีไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินยื่นบัญชีล่าช้า หรือยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ โดยหากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจถูกตัดเงินเดือนโดยประธานรัฐสภา หรืออาจถูกลงโทษทางปกครองโดยการตัดเงินเดือน หรือห้ามไม่ให้เข้าประชุมสภา แต่หากเป็นข้าราชการอื่น จะถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้น ตามประมวลจริยธรรมหรือ Code of Conduct ข้อ 8 (2) (4) (ไม่กรุง เทียนดำ, 2564) กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีบทลงโทษทางอาญา คือ ประธานาธิบดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และนักการเมืองท้องถิ่น หากยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะมีโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร และมีโทษทางการเมืองแตกต่างกันไปในแต่ละตำแหน่ง คือ ประธานาธิบดีและผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี หากไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือยื่นล่าช้า จะถือว่าการสมัครนั้นไม่สมบูรณ์ หากพบว่าเป็นการยื่นบัญชีทรัพย์สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะถือว่าขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่ง ทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งอีกด้วย สำหรับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนักการเมืองท้องถิ่น จะต้องถูกเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระยะเวลา 1 ปี

(กัญญารัตน์ นิลพันธ์, 2562) ส่วนในสหราชอาณาจักรไม่มีกฎหมายระบุโทษในกรณีที่สมาชิกรัฐสภาไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากว่ารัฐสภาแห่งอังกฤษมีเอกสิทธิ์มาแต่ดั้งเดิมในการที่จะคุ้มครองสมาชิกและการลงโทษสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม เพราะมติของสภาเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ศาลหรือรัฐสภาจะไม่แทรกแซงเข้าไปในขอบเขตของกันและกัน เพื่อป้องกันการขัดแย้งระหว่างฝ่ายตุลาการกับฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งการลงโทษของสภากรณีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินนั้น ก็จะลงโทษตามความเหมาะสม เช่น ตำหนิหรือว่ากล่าวตักเตือน พักงานตัดเงินเดือน หรือขับออกจากความเป็นสมาชิกสภา เป็นต้น (กัญญารัตน์ นิลพันธ์, 2562)

เห็นได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ไม่ได้มีบทลงโทษที่ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต แต่หากเปรียบเทียบกับประเทศฝรั่งเศส ที่มีโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ก็มีระยะเวลาในการจำกัดสิทธิ ไม่ได้เป็นการลงโทษเพิกถอนสิทธิไปตลอดชีวิต โดยไม่มีระยะเวลาในการกลับคืนมาแห่งสิทธิเช่นของไทย และการลงโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นบทลงโทษที่ใช้ควบคู่กับโทษทางอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง โดยกฎหมายเยอรมันได้บัญญัติการกระทำ ความผิด ที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยของชาติ ความผิดฐานกบฏและเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ความผิดต่อองค์กรตามรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง เป็นต้น (ธีรยุทธ สมตน, 2555) การเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของประเทศฝรั่งเศส มีสถานะเป็นโทษอุปกรณ์ของโทษอาญาเช่นเดียวกับกฎหมายเยอรมัน โดยการกระทำ ความผิดที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนสิทธิ ต้องเป็นกรณีกระทำความผิดอาญาร้ายแรง เช่น ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ อาชญากรรมต่อบุคคล และความผิดเกี่ยวกับการกระทำทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในสภา เป็นต้น (ฉนุรักษ์ คิวะกุล, 2562) และตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร การกระทำที่เป็นเหตุเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยผู้แทนราษฎร โดยเป็นกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในลักษณะที่เป็นการทุจริตหรือผิดกฎหมาย เช่น การให้สินบนเพื่อชักจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนให้หรืองดออกเสียงในการเลือกตั้ง รวมถึงการให้สิ่งของหรือจัดซื้อสิ่งใด ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้ลงคะแนนเสียงหรืองดออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น (ธีรยุทธ สมตน, 2555)

3. ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดไป ในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดฐานดังกล่าว ไม่สามารถเสนอตัวเองสมัครรับเลือกตั้งได้ และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิตเมื่อวิเคราะห์ตามหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย หลักความได้สัดส่วนและหลักความจำเป็นของมาตรการ ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อเป็นมาตรการในการป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำการทุจริตในระหว่างดำรงตำแหน่งเท่านั้น บทลงโทษดังกล่าว จึงถือว่ารุนแรงเกินกว่าพฤติการณ์ความผิด เพราะไม่ได้สัดส่วนกับความผิดตามหลักความได้สัดส่วน และไม่เป็นไปตามหลักความจำเป็นของมาตรการหรือวิธีการ

รวมทั้งการเพิกถอนสิทธิดังกล่าว ไม่เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการขัดต่อสิทธิทางการเมือง อันเป็นสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้ จึงไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม และเกิดผลร้ายอันกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงโทษ จึงควรแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมาใช้ มีความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้ถูกบังคับใช้ และเป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัญหาการลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน โดยวิเคราะห์กับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ หลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษ และหลักความจำเป็นของมาตรการ และศึกษาการลงโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมืองในความผิดฐานดังกล่าว ตามกฎหมายของต่างประเทศ สามารถอภิปรายผลการวิจัยเพื่อหาแนวทางการยกเลิกโทษที่ให้เพิกถอนสิทธิตลอดชีวิต รวมทั้งเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมมาใช้แทนต่อไป ดังนี้

1. ความผิดกรณีใจไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ เป็นความผิดเพราะมีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นความผิด (Mala Prohibita) เพื่อเป็นมาตรการของรัฐในการป้องปรามไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยพฤติการณ์แห่งการกระทำซึ่งเป็นฐานของความผิดดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลต่อชีวิตร่างกาย หรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ทั้งการไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สิน ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลร้ายต่อสังคมแต่อย่างใด แตกต่างจากความผิดฐานทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง (Mala In Se) การนำมาตรการลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ซึ่งเป็นบทลงโทษที่ร้ายแรงมาบังคับใช้เช่นเดียวกับกระทำความผิดฐานทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่นั้น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม กระทบต่อสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานของผู้ถูกลงโทษ และส่งผลกระทบต่อสังคม ดังนี้

(1) การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ที่มีบทลงโทษร้ายแรงมาบังคับใช้ในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเช่นเดียวกับกระทำความผิดฐานทุจริต หรือฐานความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่นั้น ย่อมไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ต้องถูกเพิกถอนสิทธิ เพราะหากต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ผู้นั้นจะไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เลยตลอดชีวิต หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการถูก “ประหารชีวิตทางการเมือง” ได้เลยทีเดียว การเพิกถอนสิทธิที่เป็นอำนาจของประชาชนโดยแท้ ย่อมขัดกับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty of Freedom) อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักในการตรา

กฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพที่จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิไม่ได้ และในการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองอันมีฐานะเป็นสิทธิพลเมือง รัฐจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธินี้ด้วย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2543) ดังนั้น การกระทำที่ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ที่เป็นเหตุให้เพิกถอนสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต ควรจะจำกัดเฉพาะการกระทำที่เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเองและส่งผลร้ายแรงต่อสังคมเท่านั้น

(2) หลักในการกำหนดโทษตามหลักความได้สัดส่วน มีหลักว่าการลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกันกับความร้ายแรงของความผิด (Severity of The Crime) การเปรียบเทียบความร้ายแรงของความผิดจึงเป็นพื้นฐานของการพิจารณากำหนดบทลงโทษ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) เมื่อพิจารณาตามหลักการดังกล่าว หากเป็นกรณีทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ มาตรการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดไป ก็ถือว่าเป็นมาตรการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดและผลร้ายที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ทุจริตกลับมาสร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติได้อีก แต่ในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นการกระทำที่เป็นความผิดเพราะมีบทกฎหมายห้าม ไม่ได้มีความชั่วร้ายในตัวเอง และเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดให้มีการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีรับหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างดำรงตำแหน่งเท่านั้น การตัดสิทธิไม่ให้เข้าสู่ระบบทางการเมืองตลอดชีวิต จึงนับว่าไม่เหมาะสมและไม่ได้สัดส่วนของการลงโทษกับความผิดที่ได้กระทำและผลร้ายของความผิดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ รัฐยังสามารถเลือกมาตรการทางกฎหมายอย่างอื่นมาใช้บังคับ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีดำเนินการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น การใช้มาตรการลงโทษทางอาญา ซึ่งมีบัญญัติเป็นความผิดไว้อยู่แล้ว ทั้งโทษจำคุกและปรับ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการทางกฎหมายกรณีตรวจสอบพบว่า บุคคลใดมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติก็น่าสามารถที่จะดำเนินการเอาผิดกับผู้นั้นในความผิดฐานทุจริตที่มีโทษทางอาญาอยู่แล้วได้ รวมถึงการดำเนินการขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติ และชี้แจงที่มาไม่ได้นั้น ตกเป็นของแผ่นดินอันเป็นมาตรการทางแพ่ง ดังนั้น การเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต จึงยังไม่ถึงขนาดเป็นมาตรการสุดท้ายที่สมควรจะนำมาใช้บังคับ เพื่อให้ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เพราะยังมีมาตรการอื่นทั้งทางอาญาและทางแพ่งที่นำมาใช้ได้อยู่

2. จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินของประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร เปรียบเทียบกับกฎหมายของไทย ปรากฏว่าในกฎหมายของต่างประเทศ ไม่มีการลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต แต่หากเปรียบเทียบกับประเทศฝรั่งเศสที่มีโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ก็มีระยะเวลาในการจำกัดสิทธิ โดยการถูกเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี

เท่านั้น (ไผ่กรุง เทียนดำ, 2564) ไม่ได้เป็นการลงโทษเพิกถอนสิทธิไปตลอดชีวิต โดยไม่มีระยะเวลาในการกลับคืนมาแห่งสิทธิเช่นกฎหมายของไทย และการลงโทษเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของต่างประเทศส่วนใหญ่ จะเป็นบทลงโทษที่ใช้ควบคู่กับโทษทางอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง เช่น กฎหมายเยอรมันได้บัญญัติการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยของชาติ ความผิดฐานกบฏและเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ความผิดต่อองค์การตามรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง เป็นต้น (ธีรยุทธ สมตน, 2555) การที่กฎหมายไทยกำหนดบทลงโทษให้เพิกถอนสิทธิดังกล่าวตลอดชีวิต จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น การนำบทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต มาใช้เป็นบทลงโทษทางการเมืองในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เช่นเดียวกับที่บังคับใช้กับกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่ำรวยผิดปกติ หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น เป็นการขัดต่อสิทธิทางการเมืองอันเป็นสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย และไม่ได้สัดส่วนกับความผิดตามหลักความได้สัดส่วนและไม่เป็นไปตามหลักความจำเป็นของมาตรการหรือวิธีการ การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้ จึงไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม และเกิดผลร้ายอันกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงโทษ จึงควรแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมาใช้มีความเหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยทำให้เห็นว่า การนำบทลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิตมาใช้ เป็นบทลงโทษทางการเมืองในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินนั้น เป็นการขัดกับหลักการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty of Freedom) เพราะส่งผลกระทบต่อสิทธิทางการเมืองอันเป็นสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนกับความผิดตามหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) และไม่เป็นไปตามหลักความจำเป็นของมาตรการหรือวิธีการ ทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินของประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ปรากฏว่าไม่มีกรลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาการกลับคืนมาแห่งสิทธิ การที่กฎหมายไทยกำหนดบทลงโทษให้เพิกถอนสิทธิดังกล่าวตลอดชีวิต จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน ดังนั้น การนำมาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้ จึงไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม และเกิดผลร้ายอันกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงโทษ จึงควรแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมาใช้มีความ

เหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังที่จะได้กล่าวในข้อเสนอแนะต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า โทษจำกัดสิทธิทางการเมือง ยังคงเป็นมาตรการที่จำเป็นในการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อเป็นการจำกัดสิทธิบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการทุจริต จึงยังคงคงโทษนี้ไว้ แต่ต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการลงโทษเพิกถอนสิทธิที่ไม่นานจนเกินสมควร กรณีดังกล่าวนี้ จึงขอเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยมีสาระสำคัญในการที่จะเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจว่า จะเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ก็ได้ และดุลพินิจในการที่จะกำหนดระยะเวลาในการเพิกถอนสิทธิดังกล่าว โดยพิเคราะห์ซึ่งน้ำหนักกับมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกปกปิด หรือทรัพย์สินที่ต้องสงสัยว่า หากแสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว อาจเป็นมูลเหตุที่นำไปสู่การไต่สวนกรณีร้ายแรงผิดปกติได้ เช่นเดียวกับกรณีสิทธิเลือกตั้งที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะเพิกถอนหรือไม่ก็ได้ โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 114 ในวรรคท้าย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอให้แก้ไขกฎหมายโดยยกเลิกบทบัญญัติที่ให้ลงโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ในความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อให้การนำมาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมาใช้มีความเหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังนี้

1. ยกเลิกความในมาตรา 235 วรรคท้าย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้นำโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิตมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับกรณีจิตใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน

2. ยกเลิกความในมาตรา 114 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้นำโทษเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต ในส่วนที่ว่าด้วยการดำเนินคดีทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย มาตรา 81 มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

และแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 114 ในวรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ให้มีข้อความดังต่อไปนี้

“มาตรา 114 ...

ในกรณีที่ศาลรับคำร้องไว้พิจารณาตาม (1) หรือ (2) แล้ว ให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษาเว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามที่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ผู้ต้องคำพิพากษานั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ และศาลจะเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและหรือสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกิน.....ปี ด้วยหรือไม่ด้วยก็ได้

ผู้ใดอยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่ากรณีใด ผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เฉพาะในระหว่างที่ถูกเพิกถอนสิทธิ”

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นิลพันธ์. (2562). ยกเลิกโทษจำคุก: ศึกษากรณีการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ณัฐกร ศิวะกุล. (2562). มาตรการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองกับโทษอาญา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์. (2561). *ทฤษฎีสิทธิขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรยุทธ สมตน. (2555). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). *กฎหมายอาญาชั้นสูง. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา.* กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- ปัญญา ถนอมรอด. (2550). *ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน คำวินิจฉัยที่ 3-5/2550 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้คำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย.* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 33 ก หน้า 165-167 (13 กรกฎาคม 2550).
- ไฝ่กรุง เทียนดำ. (2564). การยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต: ศึกษากรณีทรัพย์สินจากการยืม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 52 ก หน้า 1 (21 กรกฎาคม 2561).
- ภัทรวรรณ อุซุงศ์อมร และอารีรัตน์ โกสिति. (2557). ศาลปกครองกับการตรวจสอบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักความได้สัดส่วน. ใน *รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.*

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543). เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 'มาตร' ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 30(2), 184-194.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม). ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรรณียา อิงค์สาธิต และคณะ. (2566). *มาตรการจำกัดสิทธิทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 81*. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2567 จาก <https://shorturl.asia/rMFAj>.
- วรวิทย์ สุขบุญ. (2558). คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก้บการตรวจสอบทรัพย์สินแบบภาพนิ่ง (NACC and End-of- Period Asset Investigation). *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 8(1), 24-28.
- สำนักกฎหมาย. (2562). *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ที่ออกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561*. นนทบุรี : สำนักงาน ป.ป.ช.
- อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.